

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**

UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARNO HRANO,
VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 300 13 00

F: 01 300 13 56

E: gp.uvhvvr@gov.si

www.uvhvvr.gov.si

Številka: U3430-31/2020-2

Datum: 12.3.2020

Registrirani pridelovalci sadik vpisani v FITO-register
Pridelovalci plodov paradižnika v rastlinjaki

Zadeva: **Virus rjave grbančavosti plodov paradižnika**

Virus rjave grbančavosti plodov paradižnika (tomato brown rugose fruit virus; ToBRFV) se širi v državah članicah Evropske unije (EU). Okužbe so bile potrjene že v Nemčiji (kjer so virus uspeli izkoreniniti), Italiji, Grčiji, Španiji, na Nizozemskem in nazadnje v Franciji.

Virus je nevaren in ogroža pridelavo paradižnika in paprike. Plodovi so drobnejši, imajo rumene ali rjave lise in so zgrbančeni, zato niso primerni za prodajo, posledično lahko nastane velika gospodarska škoda. Rastline zaradi okužbe lahko tudi propadejo.

Prvič je bil odkrit v pridelavi paradižnika v Izraelu leta 2014, kasneje pa tudi potrjen na Kitajskem, v ZDA (izkoreninjen), Mehiki, Jordaniji, Turčiji in Veliki Britaniji.

ToBRFV se na daljše razdalje prenaša z rastlinami za saditev, vključno s semenom in plodovi! Med nasadi in znotraj njih se prenaša s stroji, orodjem, embalažo, rokami, obleko ali kontakti med rastlinami in tudi z žuželkami. Je zelo obstojen, saj lahko preživi dlje časa (tudi več mesecev) v ostankih in odpadkih okuženih rastlin, v tleh, na strojih, orodjih in opremi, na obleki ali embalaži.

V EU so predpisani nujni ukrepi z Izvedbenim sklepom Komisije (EU) 2019/1615 z dne 26. septembra 2019 o vzpostavitvi nujnih ukrepov za preprečevanje vnosa virusa paradižnika ToBRFV v Unijo in njegovega širjenja znotraj Unije.

Izvedbeni sklep Komisije (EU) 2019/1615 določa posebne zahteve za vnos in trženje le rastlin za saditev (sadike, podlage, cepiči, seme) paradižnika ter paprike. Uradni ukrepi niso uvedeni za rastline, namenjene za pridelavo plodov.

Zahteve za vnos v EU: rastline za saditev paradižnika in paprike spremlja fitosanitarno spričevalo, ki potrjuje, da:

- rastline za saditev izvirajo iz tretje države ali dela države, kjer ToBRFV ni potrjen ali
- rastline za saditev, razen semena, izvirajo iz registrirane enote pridelave, ki je prosta ToBRFV in izvirajo iz semen iz prostih območij ToBRFV ali je bil uradni reprezentativni

vzorec semen testiran na navzočnost ToBRFV. Zagotovljena je sledljivost do enote pridelave.

c) seme – uradno odvzet reprezentativni vzorec in testiranje na navzočnost ToBRFV.

Zahteve za premike v EU: rastline za saditev paradižnika in paprike spremlja rastlinski potni list, ki potrjuje, da:

a) rastline za saditev (vključno s semeni) izvirajo iz območij, za katera je znano, da ToBRFV ni navzoč (potrjeno na podlagi programa preiskav) ali

b) rastline za saditev, razen semena, izvirajo iz registrirane enote pridelave (rastlinjaka), ki je prosta ToBRFV ter izvirajo iz semen iz prostih območij ToBRFV ali je bil uradni reprezentativni vzorec semena testiran na navzočnost ToBRFV. Zagotovljena je sledljivost do enote pridelave.

c) za seme je bil uradno odvzet reprezentativni vzorec in izvedeno testiranje na navzočnost ToBRFV in potrjena odsotnost.

Vse države članice EU morajo na svojem ozemlju izvajati **program preiskave** za ugotavljanje morebitne navzočnosti virusa. Slovenija bo začela izvajati program preiskav v letu 2020.

POZOR! Pri delu z rastlinami paradižnika in paprike je **pomembno dosledno upoštevanje higienskih ukrepov glede na poti prenosa (rastline, stroji, orodje, embalaža, roke, obleka žuželke).**

Priporočeni higienski ukrepi:

- Pred vstopom v rastlinjake s pridelavo rastlin paradižnikov in paprike naj se zagotovi zamenjavo obleke, obutve in rokavic ter uporabo drugega orodja in ostale opreme kot na ostalem posestvu. Še posebno je to pomembno pri prihodu iz drugih območij, izven posestva. Lahko se uporabi obleko, rokavice in zaščito za obuvalo za enkratno uporabo ali izvaja dosledno razkuževanje rok, obuvala in pranje obleke. Posebna obleka in obuvala naj bodo namenjena le delu v rastlinjaku. Orodje (škarje, noži itd) naj se večkrat razkuži z razkužilom z virocidnim delovanjem v skladu z navodili proizvajalca razkužil (na primer Virocid, Virkon S,). Za razkuževanje rok so razkužila blažja, vedno z virocidnim delovanjem. Ta naj bodo nameščena ob vhodu v rastlinjake. Pred vstopom v rastlinjak je priporočljivo namestiti preprogo z razkužilom.
- Pridelava sadik naj bo fizično ločena od pridelave plodov ali skladišča plodov in med njimi ni prehoda ali se pri prehodu izvaja higienske ukrepe. Če je mogoče naj bodo ločeni tudi zaposleni, ki delajo v pridelavi in skladišču. V bližini pridelave sadik ali plodov naj ne bo skladišča plodov iz drugih virov.
- Nezaposlenim naj ne bo dovoljen vstop v objekte pridelave sadik in plodov paradižnika in paprike.
- Pregledi posevkov in obdelava naj se začnejo najprej na sadikah, vzgojenih iz semena na posestvu, sledijo zadnje prisperele rastline in šele potem starejše prisperele rastline. Mlade rastline do razvoja 7 listov ne kažejo znamenj okužbe. Tudi nekatere sorte paradižnika ne izrazijo simptomov okužbe.
- Ker se virus prenaša tudi z embalažo in paletami naj se v rastlinjakih z rastlinami paprike in paradižnika uporablja le nova embalaža in palete. Povratna embalaža (plastični kontejnerji, zabojčki) so lahko pot vnosa virusa, zaradi morebitnega kontakta z okuženimi plodovi ali rastlinami.

- Na okna in vrata je priporočljivo namestiti mreže, saj virus lahko prenašajo čebele in čmrliji pri opravevanju ali ptice.
- Odstranjevanje plevelov iz rastlinjaka in okolice, saj so nekateri pleveli lahko gostitelji virusa in ne izrazijo simptomov okužbe (do sedaj dokazano *Chenopodium murale* – pozidna metlika in *Solanum nigrum* – pasje zelišče).
 - Na posestvo naj se ne vnaša plodov paradižnika in paprike za hrano od drugod.
 - ToBRFV preživi v kompostu, zato se kompost, na katerega se odlagajo ostanki rastlin ali plodov paradižnika in paprika, ne sme uporabljati pri pridelavi.

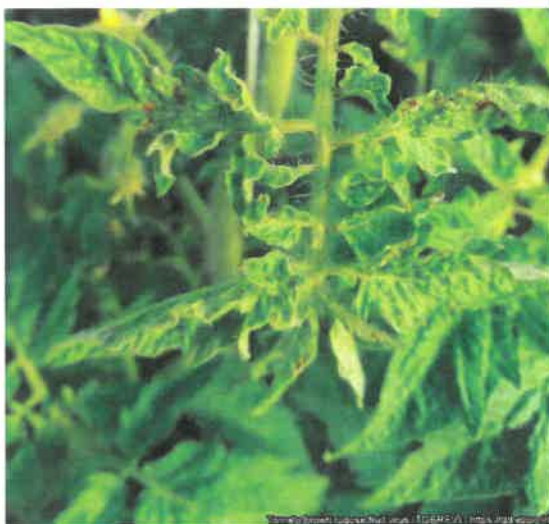
Če sumite na okužbo takoj obvestite strokovnjake javne službe zdravstvenega varstva rastlin ali fitosanitarne inšpektorje na območnih uradih Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin. Zgodnje odkritje navzočnosti ToBRFV je pomembno za uspešno izvedbo ukrepov izkoreninjenja in preprečevanja širjenja bolezni.

Več informacij, vključno s fotografijami je na spletni strani UVHVVR <https://www.gov.si teme/virus-rjave-grbancavosti-plodov-paradiznika-eng-tomato-brown-rugose-fruit-virus/>

Pripravila:
Anita Benko Beloglavec
sekretarka

dr. Janez Posedi
generalni direktor

Slika 1: Prva znamenja okužbe na listih paradižnika

Slika 2: Rumene in rjave lise na zrelih plodovih okuženega paradižnika

